VELKÁ
DOBRODRUŽSTVÍ

Za pověstmi a zříceninou do Nýrska

GPS souřadnice: 49.2937307, 13.1436621

Praktické informace

Délka trasy: 6 km

Obtížnost: Středně těžká trasa městským centrem a pak do kopce až na Pajrek.
Výlet není možné jet s kočárkem a na kole. Pejskům se líbit bude! :)

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 150 km pojedete asi 2 hodiny. Držte směr Plzeň → Klatovy→ Nýrsko.

www.idos.cz

Turistická mapa: Odkaz na mapy.cz

Parkování: Na centrálním náměstí u městského úřadu – zdarma.

Muzeum Královského hvozdu (www.muzeumnyrsko.cz)

Otevírací doby: dle konkrétní výstavy

Vstupné: dospělí 50 Kč, snížené 30 Kč, rodinné 120 Kč

WC: Autobusové nádraží (Komenského 877).

Možnost občerstvení: Restaurace ATC Nýrsko, Restaurace Milano (od 17:00).

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Rabí, Kašperk, Chanov, Sušice, Velhartice, Klatovy atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovali kamarádi Ludvík a Martin z Klatov
Ludy (9 let): „Našel jsem skoro všechno a rychleji než Máťa. Kopec mi nevadil.“
Martínek (7 let): „Mně se líbil bílý domeček, kachny a taky jsem našel srdíčko.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás na výlet do Nýrska na úpatí šumavských hvozdů, do oblasti, které se říká Královský hvozd. Projdeme městečko, nakoukneme za okna známé továrny na brýle Okuly a vylezeme na zříceninu hradu Pajrek. Budeme hledat stromy, sovičky, erby, srdíčka, ale také domy, co vypadají jako dvojčata, nebo medvědy. Nýrsko a jeho okolí se vám zalíbí. Rodičům možná budou některá místa povědomá – natáčely se zde totiž některé scény seriálu *Policie Modrava*.

Výlet jsme pro vás připravili ve spolupráci a na objednávku neziskové organizace Nýrsko ŽIJE a je pro vás tedy zdarma. :)

Spolek Nýrsko ŽIJE je nezisková organizace, která vznikla v roce 2023 s cílem obohatit kulturní, společenský a komunitní život v Nýrsku. Jeho aktivity propojují lidi všech věkových skupin a zaměřují se na posilování sousedských vazeb, podporu místní kultury a organizaci akcí, které přinášejí radost i užitek. **Více informací najdete na:** www.nyrskozije.cz

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, dnešní výlet se vám bude moc líbit, protože je v něm hodně hledacích úkolů. Vím, že je máte rádi. Kromě trošky historie si popovídáme také o pohádkách, rytířích a pokladu. Vyzkoušíme si, jaké je mít ve jméně opeřence, a dotkneme se kouzelného kamene. Stejně jako k našim ostatním výletům jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Za pověstmi
a zříceninou
do Nýrska
MUZEUM KRÁLOVSKÉHO HVOZDU
MĚSTSKÝ ÚŘAD
START
CÍL
Nýrsko
NN
NÝRSKO
ŽIJE
KOSTEL SV. TOMÁŠE
KAMEN DOTEKU
ZŘÍCENINA PAJREK

Doplňovačka

Jdeme na to:

Zaparkujte na náměstí a rozhlédněte se kolem dokola jako korouhvička.

Vítejte ve městě, které pod zalesněnými výběžky Šumavy vzniklo na zemské stezce vedoucí do Bavorska. Nejstarší písemná zpráva, která o něm byla zatím vypátrána, je z roku 1327. Podle ní bylo Nýrsko opevněnou osadou s nelehkým úkolem: Vybíralo se tu clo.

Víte, co je to clo?

Poplatek, který vybírá stát za převážené zboží při přechodu přes hranici. Už dlouho, určitě víc než tisíc let. :)

Jak se vám tady líbí? Nikdo po vás nechce žádné poplatky, takže zatím pohoda, co? Zdá se, že v dohledu není nic neobvyklého... Jedno stavení vás ale určitě zaujme! Je to bílý dům zdobený krásnými ornamenty – **bývalý hostinec** z konce 17. století. Tak se k němu vydáme.

Budova je ozdobena raně barokním štítem s erby Koců z Dobrše a Karlů ze Svárova z roku 1684. Dnes zde mimo jiné sídlí městská knihovna a muzeum.

Vidíte všechny ty obludy a dravce, co se v erbech schovávají? My vypátrali orlice, lvy i gryfy.

Gryf je bájné stvoření. Často je zobrazován se lvím trupem, zadníma nohama a ocasem, ovšem s orlí hlavou, krkem, křídly a pařáty. Gryf byl ochráncem zlatých pokladů a dolů v oblasti Střední Asie. Co chrání na bývalém hostinci? Možná staré zlaté recepty na nejžádanější obědy. Třeba vám je v knihovně půjčí. Můžete to zkusit. Ale spíše ne, protože takové vzácnosti se domů nepůjčují.

Najdete u erbů letopočet? Sečtěte všechny jeho číslice. Jaké vám vyšlo číslo? Je tady někdo, komu je přesně tolik let? Nebo musíte několik roků odečíst? :)

Očima sjeďte níže.

1. **Opište první slovo nad vstupem do budovy.**

Pro vás je ale nejdůležitější, že v této náramně pohledné stavbě našlo svůj domov **Muzeum Královského hvozdu.** Vzniklo v roce 1999, což na muzeum opravdu není tak dávno. Tehdy se skupinka nadšenců rozhodla zachytit historii oblasti, o které se toho moc nevědělo a kam moc turistů nejezdilo. Proč? Hranice s Německem je doslova za kopečkem, navíc k ní vedou stezky krásně hustým lesem. A jak si možná starší rodiče či prarodiče pamatují, na hranicích byl plot, u plotu vojáci se psy a hlídalo se, aby snad někdo ze své vlasti neprchl za lepším. Takže nebyl zájem někoho do těchto končin vůbec lákat, aby ho snad něco takového nenapadlo.
Muzeum proto sbírá staré předměty a pořádá výstavy, které svědčí o tom, že v tomto pozapomenutém kraji i přes nepřízeň podmínek vždycky žili chytří, pracovití lidé a stateční lidé. Takoví, co se uměli poprat s nepřízní osudu. Rovněž se věnuje historii židovského osídlení a nepolevuje ve své snaze pátrat pod dalších pokladech a informacích z historie. Otevřeno je však jen v době výstav. Kdo chce nahlédnout jindy, musí si návštěvu domluvit předem.

Rybářská ulice, kterou máte po pravé straně, vám podobně jako Muzeum Královského hvozdu připomene bývalé židovské ghetto.

Před druhou světovou válkou byla v Nýrsku asi desetina obyvatel židovského původu. Za okupace se většině podařilo včas uprchnout do ciziny, ale mnoho nýrských Židů také tragicky zahynulo v koncentračních táborech. Z ghetta se dochovalo jen jeden dům, který uvidíte na konci úzké uličky vpravo mezi obchodem a poštou. Cestou zpátky vám však ukážeme místo, kde se nachází známý starý židovský hřbitov.

Kolem muzea projdeme směrem k mostu.

Zkuste najít na jednom z domů obrázek velblouda? Nevěříte? Dumáte, kde by se vzal velbloud v těchto končinách? Přesto tam je!

Hned naproti je zase velké množství ovoce. (Asi aby se mohly velbloudovi sbíhat sliny.) Poznáte alespoň 5 druhů? Co třeba granátové jablko? Nebo zelený meloun?

Ani velbloudům, ani pěstování melounů tady teploty moc nepřejí, ale zase je zde krásná příroda.

Víte, jak se jmenuje zdejší pohoří? Šumí v něm lesy…

Podle čeho asi vznikl název Nýrsko? Napadá vás něco? Nám připomíná pojmenování šroubu, matice nebo nějakou osadu v lese. Co vám? :)

Vsadíme se, že se žádná vaše domněnka netrefila do černého. (Naše ostatně také ne.) Nejpravděpodobnější je totiž spojitost názvu se staroslovanským slovem *nyra.* Ne, nejde o slovo *lyra* vyslovené popletou. Staří Slované takhle označovali jámu, brloh nebo noru. Logiku to má, protože jam, nor a brlohů bylo v šumavských lesích vždycky hodně! :)

Přejdeme přes most Petra Bezruče (jak se tento ostravský bard dostal až sem, je nám záhadou! :)) a věřte, že to rozhodně není poslední most, který dnes uvidíte. Schválně, kolik jich za výlet napočítáte!

Hledáme *rozcestník Nýrsko.* Je u mostu.

Pročtěte si názvy míst, do nichž vám šipky ukazují směr. V jednom z nich je skryt název dravého ptáka.

2. **Jak se nazývá dravec?**

Za mostem odbočíme doleva po zeleně značené Zlaté stezce. Proč Zlaté? Má někdo nápad?

Ve středověku vedly z Bavor do Čech přes husté a divoké šumavské lesy – tehdy ještě nejspíše pralesy – tři důležité stezky. Přesněji řečeno: tři větve jedné stezky. Říkalo se jí Zlatá. Ne, nevedla zlatými doly, vzácný kov se na ní ani netěžil, ani nevozil. Zlatá se jí říkalo kvůli tomu, že městečkům, jimiž jako životodárná tepna procházela, přinášela bohatství a prosperitu. V pohádkách slýcháme, že je sůl nad zlato. Ano, místním zlatem byla především SŮL! Po Zlaté stezce ji dopravovaly rozhrkané povozy kupeckých karavan, nůše pěších krosnářů a hřbety koní z Pasova do Čech.

Najděte nalevo za plotem dvě maličké sovy.

A v parku pak lípu, která zde byla zasazena ke 100. výročí vzniku Československa.

Kdy to bylo? A kolik je teď stromku let? To bychom čekali, že bude větší! :)

3. **Opište druhové jméno lípy.**

Jaký tvar vám toto jméno připomíná? Namalujte ho prstíčkem do vzduchu a ukažte, kde ho máte v těle.

Pokračujeme šourem parkem kolem kříže až k mostu, který překročíme. A vrátíme se ve vyprávění ke Zlaté nebo také solné stezce.

Znáte nějakou pohádku, v níž hraje hlavní roli sůl? Kdo si vzpomene? Jak se jmenovala dívka, která měla tatínka ráda jako sůl? Znáte také filmovou verzi této pohádky s názvem *Byl jednou jeden král*?

Nám se nejvíce vybavuje scéna, jak dělá král palačinky. (Asi to chtělo vydatnější snídani…

Rozbij jedno nebo dvě vejce. Dohromady tři… Přiměřeně, přiměřeně…

Pohyb po středověkých obchodních magistrálách nebyl právě bezpečný. Kromě vlků a medvědů číhalo v šumavských lesích nebezpečí ještě horší – lidé. Řádění lupičů nenechávalo v klidu ani panovníky, a proto na české i bavorské straně hranice vyrostly strážní hrádky. Na jeden z nich se také vydáme. Budeme u něj asi za půlhodinku.

Přejdeme parkoviště a vydáme se po ulici kpt. Kufnera. Pan Josef Kufner, který statečně bojoval za druhé světové války, byl zdejším významným občanem.

Vidíte na vodě divoké kachny? Jak se jmenuje slavná pohádka od H. Ch. Andersena o ošklivém káčátku? Co z něj nakonec vyrostlo?

Vidíte úplně maličký modrý domek napravo? Vešla by se do něj vaše rodina? :)

O kousek dál je dům okrový, na kterém je namalována silueta hradu Pajrek. A o dva domy dále je malé hnědé srdíčko a číslice 188. Víte, co toto číslo znamená? Tolik kilometrů ještě dnes musíte ujít! Ba ne, děláme si legraci! :)

Mineme další most, před námi je známá továrna. Povíme si o ní něco při cestě zpět. Zatím si u ní jen vyzvedneme jedno písmenko.

4. **Jak se jmenuje firma?**

Přicházíme na Šumavské nábřeží. Barevných turistických značek kolem nás přibylo, my se však držíme naší zelené a dopovídáme si pár vět o Zlaté stezce. Ještě předtím ale najděte sluníčko. Není zlaté, ale železné a hezky se směje. Také se na ně usmějte! :)

Ve vrcholné době středověkých obchodních cest (14. až 16. století) patřila Zlatá stezka k nejvýznamnějším spojnicím. Husitské války sice zdejší provoz na čas přerušily, ale v 16. století, kdy českou část spravovali Rožmberkové, došlo k jejímu novému rozkvětu. Tenkrát krajem procházelo až 1 200 soumarských koní týdně. Na hřbetech přiváželi zboží všeho druhu, ale především sůl, a to více než 3 miliony litrů ročně. Provoz byl tak rušný, že se musely vydávat zvláštní soumarské řády, které ho regulovaly a řídily.

České země měly soli nedostatek, proto byla velmi žádaná. Ve středověku obzvláště, protože neexistovaly ledničky. Sůl byla takřka jediný tehdejší konzervační prostředek. Kromě soli se z Pasova do Čech vozily drahé látky, jižní plody, koření a víno. Opačným směrem hlavně obilí, chmel, med, vlna, kůže, pivo a další potravinářské produkty.

Jak už bylo několikrát zmíněno, po Zlaté stezce vláčeli své náklady zejména soumaři. Víte, co byli zač? Koho toto slovo označuje? Většinou šlo o sedláky, kteří za poplatek přepravovali zboží na hřbetech koní. (V podstatě o dobové kamioňáky.) Z bezpečnostních důvodů se soumaři sdružovali do karavan, občas si dokonce sjednali ozbrojený doprovod. Karavany chodily po celý rok, nejvíce však po žních a podzimních pracích. V této době byl k dispozici dostatek obilí, které se do Pasova vozilo nejčastěji, a navíc už byly bažinaté cesty namrzlé, takže se po nich jelo snáze. Karavany denně ušly až 30 km.

Úpadek obchodu na Zlaté stezce způsobila třicetiletá válka (1618 až 1648), která evropské pořádky rozcupovala na prach. Stezka se kvůli loupeživým bandám stala nebezpečnou a zpustla tak, že byla těžko průchodná i pro pěší. V 17. století navíc začaly pasovské soli konkurovat rakouská a bavorská. Roku 1706 Habsburkové patentem císaře Josefa I. zakázali dovoz jiné než rakouské soli. Prosadili tak monopol na svou sůl, dováženou z Lince do Českých Budějovic a dále do Prahy. Provoz na Zlaté stezce počátkem 18. století zcela utichl.

Jsme na Šumavském nábřeží a držíme se ho, dokud nenarazíme na Tylovu ulici.

Najde někdo u domu s čp. 223 na okapu draka?

A co takhle dřevěnou tabuli, která seznamuje s poznávacími okruhy Nýrska? Kdo u ní bude první?

5. **Jaká plodina se nachází pod číslicí 11?**

Další ukazatel cest napovídá, že na zříceninu je to odsud jen 1,5 km. Pohlaďte prstíkem modrou směrovku s nápisem a znakem hradu, dá vám to sílu kopec vyběhnout jako laňka či jelen.

Vydáme se pár metrů doprava a pak hned doleva do ulice Československých legií. Od této chvíle se budeme držet značky naučné stezky. A také začneme stoupat. Uffffff.

V ulici je hned několik domů, co vypadají jako dvojčata. Na dvojčata je naše oko vycvičené. Máme je totiž doma! :)

Znáte nějakou knížku nebo pohádku, ve které se vyskytují dvojčata? Jedna filmová vypráví o bratrech Jaroslavovi, Jaromírovi a princezně z Diamantových skal. Jak se pohádka jmenuje? Poradíme, že v názvu je číslice 3.

Je to naše nejoblíbenější!

Jaká je ta vaše? Tipneme si, že Anděl Páně 2! Máme pravdu?

Nalevo jsou domovní dvojčátka okrovo-šedivá a o pár metrů dále řekněme staronová. Vidíte je?

Nás ale zajímá zelený dům naproti. V zahrádce stojí hrádek (nám připomíná hrad Bouzov na Moravě) a na plotě je

srandovní cedulka, která začíná slovem *POZOR*. Co se na ní píše?

Před námi je dopravní cedule zakazující vjezd do lesa autům a motorkám. Souhlasíme a bez přídavných koleček i plynového přídavného pohonu ekologicky zahajujeme výstup. Míříme na Pajrek!

Jedná se o zříceninu hradu vzdálenou 2,5 km od centra města. V lesích kolem sebe můžete zahlédnout třeba veverku, daňka evropského a srnce obecného, přeletět může krkavec velký, káně lesní nebo krahujec obecný. A abychom vás při stoupání zabavili, máme pro vás pár místních pověstí. Začneme tou, která vysvětluje vznik jména sídla. Je to ale jenom pověst, takže naše vyprávění berte s rezervou. :)

Jeden bavorský rytíř přišel jistou nespravedlností o své statky. Sám se zachránil jen s hrstkou věrných útěkem přes hranice. Nepodlehl však chmurám a v zapadlém koutu postavil sobě hrad. A protože pro jistotu tajil své pravé jméno, místní tam začali jeho nový domov označovat Bayer am Ecke *čili* Bavor v koutě. *Což za čas splynulo ve slovo* Pajrek. *Rytířově čeládce, která se zabydlela pod hradem, se zase říkalo* „ti noví“*, tedy* Neuern. *A tak tu máme i počátek názvu městečka Nýrska.*

A co říkají oficiální zdroje?

Hrad byl postaven ve výšce 627 m n. m. na výběžku hory Hraničář.

Když se řekne Hraničář, mnohým studentům se jistě vybaví bestsellerová sága od Johna Flanagana.

Kdo má v pokojíčku poličku plnou *Rozvalin Gorlanu*, *Arazaninových vlků*, *Bratrstva* a jiných knih z této známé série jako syn autorky tohoto textu? Doporučuje 7 z 10 teenagerů.

Odpočineme si u cedulky *SMRK ZTEPILÝ*. Píše se na ní také o pralesu Boubín, který leží nedaleko města Vimperk. (I tam vede jeden z našich výletů s tajenkou –na Boubín za smrkem i do Vimperku.)

Na ceduli je také znak města Nýrska: věž a hradby.

6. **Jaká barva je na pozadí znaku?**

Hrad se nacházel při staré stezce do Bavor. Což mohlo dát vzniknout i jednomu z jeho německých názvů, který zněl Baiereck, což mohlo znamenat hrad na Bavorských hranicích.

Pajrek byl založen na začátku 14. století, zaznamenáno je však až to, že se v 15. století jeho pánem stává Racek z Janovic, stoupenec krále Jiřího z Poděbrad.

Racek je jméno, které se podle nás do šumavských hvozdů zrovna nehodí. Lepší by byl pan Kukačka nebo pan Sova. Co myslíte vy? Zkuste si ke svému příjmení vymyslet i nějaké ptačí jméno.

Třeba Honza Špaček Novák nebo Lucie Pěnkava Sládková… Líbí se vám? :)

Racek z Janovic porazil v roce 1468 v bitvě u Nýrska bavorské křižácké vojsko. Bitvu připomíná bílá kaple Nejsvětější trojice, kterou jste mohli vidět na kopečku v Bystřici před Nýrskem, pokud jste přijeli od Klatov. Bavoři mu to však neodpustili, v roce 1472 opět vtrhli do Čech, hrad dobyli a vypálili. Opravil ho až Jindřich Kostomlatský z Vřesovic, který sídlo od pánů z Janovic koupil.

To je zase jméno!

Zkuste ho říci třikrát po sobě. Komu se na jazýčku udělal uzlík? Vypláznout a zkontrolovat! :)

Nutno poznamenat, že Jindra ke koupi použil 125 kop grošů z věna manželky Kateřiny. Ovšem jeho vděk choti se rovnal nule, hrubě ji zanedbával. A to natolik, že ho za to zažalovala. Což však nebyl jediný Jindrův prohřešek. Tenhle šlechtic byl prostě pěkně povedené kvítko. Škodil kdekomu a soudil se s kdekým. A soudci vesměs dávali jeho protivníkům za pravdu.

S nepravostmi začal už jako mladíček ve službách Janovských z Janovic. Loupil s nimi a vypaloval města… Pak mu to jednoho krásného dne zákonodárci všechno sečetli: Prohlásili ho za zemského škůdce. Jeho hrad oblehly vojenské oddíly, byl zajat a převezen do Prahy. Po ročním věznění v Daliborce se na Pražském hradě dočkal popravy stětím.

Pajrek připadl králi Ludvíku Jagellonskému, který ho roku 1522 daroval Albrechtovi ze Šternberka. Svá dědická práva však

úspěšně uplatnila vdova Kateřina, po jejíž smrti hrad získaly její děti z prvního manželství. Potom se porůznu vlastníci střídali, dokud Pajrek v roce 1554 za 600 kop českých grošů nekoupil Jan Koc z Dobrše. (Povšimněte si, že i tehdy ceny nemovitostí rychle rostly, přestože stavbu nikdo zásadně nevylepšoval.) Honzíkovi Koců však přišel Pajrek nepohodlný, a tak ho ponechal napospas horským živlům. Popis z roku 1556 již uvádí hrad jako pustý. Co zbylo, dorazil požár. Suť ze zřícené věže byla použita při výstavbě dvora pod zříceninou. Ať žijí recyklace a cirkulární ekonomika!

Čeká nás závěrečné stoupání. Mineme ceduli *MECHOROSTY* a kousek nad ní i ceduli *JEDLE BĚLOKORÁ*. Vidíte kolem sebe mech a jedle? Jsou všude.

Které slavné večerníčkovské pohádkové postavičky žily v mechu a kapradí? Jedna byla širší a kratší, druhá hubenější a vyšší.

Odbočíme doprava a jsme na vrcholu… Kopce i blaha, protože funění do kopců kromě horolezeckých nadšenců nikdo nemá rád. :)

Zřícenina je to krásná! V podhradí se dokonce dříve nacházela vesnice stejného jména s výrobu keramiky. Ze skalky hradu je malebný výhled do nýrského údolí a na nýrskou přehradu vybudovanou v roce 1969, která je unikátní svou sypanou hrází a velmi dobrou kvalitou vody, nejlepší z celého povodí Berounky.

Z bývalého obranného hradu se dnes zachovalo pouze několik trosek obytného stavení, věže a příkop. Na zdech je možno spatřit otvory po trámoví a v prvním poschodí uzoučký vchod. Tak malý, že jím sotva projde jedna jediná, a navíc hodně malá osoba. Asi byli naši předci skutečně menší než my, jak tvrdí vědci. Nebylo by ostatně divu, těžko mohli papat tak dobře a hodně jako my.

Najdete vchůdek? A chtěli byste najít i poklad?

Jedna z dalších pověstí vypráví, že se kdysi dávno na hrad Pajrek vypravilo čtrnáct statečných chlapíků od Nýrska a Staré Lhoty. Domluvili se totiž, že odtud pomocí černé magie vyzvednou pověstný poklad pana Jindřicha Kostomlateckého. Na hrad došli přesně o půlnoci. Ledva však začali poklad zaříkávat, vypukla děsivá bouře. Síly zla povstaly a zjevně nebyly dobře naladěné! I vzali chlapíci nohy na ramena. Metli si to z kopce rychleji než valící se kameny… Poklad už se nikdy najít nesnažili.

Pokud ho najdete vy, koukejte se s námi rozdělit. Potřebujeme nové trekové boty a pořádný foťák! :)

Po stejné pěšině se vrátíme o pár desítek metrů a klesáme z vršku po naučné stezce – té více vlevo. Nacházíme se v oblasti, které se říká **Královský hvozd**.

Tak je označován západní okraj Šumavy, konkrétně výrazný horský hřbet na česko-bavorských hranicích zvedající se mezi Železnou Rudou a Nýrskem nad údolím Úhlavy mezi vrcholy Svaroh a Ostrý. Původ názvu této oblasti můžeme hledat v neprostupném hraničním pralese, který odděloval České království od Bavorska. Ze strategických důvodů patřil od nepaměti českému králi.

Najdete stromy, ze kterých vytéká pryskyřice?

Pryskyřice (lidově smůla, smola) je výměšek, který produkuje řada rostlin, především jehličnatých stromů. Obsahuje zejména uhlovodíky. Používá se například k výrobě laků a lepidel, ale i kadidel a parfémů.
Kdo by snad netušil, co je kadidlo, tak s kadibudkami fakt nemá nic společného. Kaditi totiž v praslovanštině neznamenalo to co dneska, ale čaditi, tedy vykuřovati.
Vonná pryskyřice zvaná kadidlo se získává z kmene stromu zvaného kadidlovník (Boswellia). U nás neroste, potřebuje teploučko. Pryskyřice se smíchá s myrhou a balzámem, a když se pak tahle směska zapálí, jde z ní voňavý kouř. Používá se při náboženských obřadech, protože prý podporuje vnoření do modlitby, meditaci a tak podobně. Má však i hojivé účinky.
Zkamenělá pryskyřice se označuje jako jantar. Jakou barvu má jantar? Zhruba jako med.

Z kopečka to jde rychleji. Za pár minut jsme zpátky ve městě a u řeky. Hned za ní je továrna, kterou jsme dnes již míjeli.

Koncem 19. století se z Nýrska stalo významné město. Žilo zde přes 1 500 obyvatel a stály tu továrny na zápalky a prádlo, koželužna, parní pila, dva mlýny a brusírna skla. V roce 1895 se sem z Vídně přestěhovala optická továrna W. Ecksteina, předchůdce dnešní Okuly.

Optische Schleiferei, od roku 1946 pak OKULA Nýrska, byla přesunuta z Vídně do Nýrska v roce 1895 bratry Ecksteiny, slavnými pražsko-vídeňskými optiky a obchodníky. S výjimkou let 1945 až 1995, kdy byla v majetku československého státu, byla vždy vlastněna a přímo řízena rakouskými, německými či českými rodinami.

V roce 1951 zde vznikly první vstřikované nylonové sluneční brýle. Díky materiálu, ze kterého byly vyrobeny, se jim říkalo nylonky*. Stejně jako punčochám či košilím vyrobeným ze stejného syntetického polyamidu „ukuchtěného“ z uhlí, vody a vzduchu. Ve světě z hlediska inovace neměly obdoby.*
Na vrcholu 50. let „letěly“ brýle neobvyklého tvaru – takzvané „kočičí oči“. (Prababičky možná pamatují...) Kdyby mohly mluvit, kočky by s tímto označením nejspíš hrubě nesouhlasily. Ale nikdo se jich neptal, a tak se tyto okuláry staly módním hitem. V tehdejším Československu šlo pravděpodobně o první brýle, jejichž úkolem bylo nejen zajišťovat lepší vidění, ale i zdobit.
Nyní je Okula významným výrobcem plastových technických výlisků pro elektrotechnický, automobilový a farmaceutický průmysl. Také vyrábí ochranné pracovní prostředky a samozřejmě stále i brýle.

Jak se jmenuje pohádková postava, která má nejlepší zrak z celé pohádkové říše? Jak se jmenovali její kamarádi?

Jak se jmenoval mladý muž, kterému pomáhali a který dostal od svého krále a pána za úkol vysloužit mu princeznu? Nebyl to ani František, ani Honzík, ani Pepík… A co si zpíval za písničku?

Vez mě, má loďko, ke břehu,
jedu, jedu pro něhu,
jedu, jedu pro krásu.
Pro dívku s vlasy do pasu.

7. **Jak se jmenovala princezna?**

My se s písní na pusince „vylodíme“ u řeky a najdeme nejbližší most. Jakpak se vůbec tahle řeka jmenuje? Když po ní štrádujeme sem a tam, měli bychom to vědět…

Řeka Úhlava pramení na Šumavě a končí u Plzně jako přítok řeky Radbuzy. Není častým cílem vodáků, ale za určitých podmínek je sjízdná.

Vždy, když slyší autorka tohoto textu jméno jedné z řek, které postupně vytvoří v Plzni jednu velkou řeku, naskočí jí husí kůže. Vzpomene si totiž na písemku z vlastivědy své devítileté dcery. Před lety v ní napsala, že Berounku tvoří řeky Úplava, Temže a Radůza. Kromě toho, že na jeden tok úplně zapomněla, tuhle opravdu vynalézavě přejmenovala. A byla z toho hezká koule! :)

Jak se řeky jmenují ve skutečnosti? A vzpomenete si i na tu čtvrtou? Nebo dokonce rodiče vyšťourají z paměti či vygooglí, jak se je jmenují dvě řeky, od jejichž soutoku oficiálně začíná řeka Berounka?

Most přejdeme a zamíříme doprava kolem tenisových kurtů ke **Kameni doteku**. Najdeme ho nedaleko koupaliště. Je to vlastně volně ležící kámen, z jehož povrchu je odstraněna zvětralá vrstva a je místy zbroušen. Vyleštěné plochy jsou velké asi jako dlaň a slouží kolemjdoucím k hlazení. Pokud si snad někdo stěžuje, že ho doma málo hladí, možná je to tím, že málo hladí on. Tady si může hlazení „napracovat“ do zásoby. Kámen se asi neustrne, když ale vaši hladivou snahu uvidí bližní, možná se ustrnou oni a začnou vás odteď hladit víc. Pozor však na nebezpečí vyhlazení!

Kameni dělá hlazení dobře, udržuje jeho lesk. Obyčejný balvan se láskyplnými doteky kolemjdoucích mění v umělecké dílo…

Sochařský projekt Kámen doteku se rozprostírá mezi pěti německými a šesti českými obcemi kolem hraniční hory Ostrý. V každé z těchto obcí byl buď původní skalní masiv, nebo nově umístěn kámen z okolí, zbroušený a vyhlazený. A nedaleko od nás se u Lesního divadla nachází Park paměti s pamětními kameny 5 šumavských literátů.

Podívejte se na cedulku a najděte znak Evropské Unie.

8. **Kolik hvězdiček je na vlajce EU dole?**

Nyní se vrátíme o 100 metrů a u stromů, které jsou porostlé břečťanem, znovu překročíme vodu. A zase je to tady! Čeká nás krátký, ovšem výživný krpálek. Ne ten judista, ale kopec! :)

Stezka nás odvede kolem zdi s obrázky srdíček a hřbitova k nejstarší budově města. Je jí **farní kostel svatého Tomáše apoštola**.

První písemná zmínka o něm je z roku 1352.

Kdo z vaší rodinky byl tehdy na světě? Tipujeme, že vaše prapraprapraprapraprapraprababička. Nebo jsme se spletli? :)

Podle nýrského historika Josefa Blaua byl kostel ve středověku opevněný a sloužil obyvatelům města jako útočiště. Tomu odpovídá i jeho strategické umístění na kopci nad řekou Úhlavou s dobrým výhledem na okolí.

Zařízení kostela pochází z 18. století, mnohé předměty byly původně v dnes již neexistujícím kostele na náměstí.

Nad schody do svatostánku je umístěna socha svatého Jana Nepomuckého z roku 1736, která stávala do sedmdesátých let minulého století na náměstí právě u zrušeného kostela. V dřívějších dobách byl Jan Nepomucký nejuctívanějším světcem na česko-bavorském pomezí, jehož obyvatelé věřili, že je na drsné Šumavě uchrání před povodněmi a živelnými katastrofami.

Najdete sochu? Nepomuk vždy drží v ruce kříž s Ježíškem a nad hlavou mu poletují hvězdičky. (Ne, není to úderem do hlavy, jak to znáte z animáčů!) Je tomu tak i zde. Kolik hvězdiček vidíte? Více, nebo méně než u Kamene doteku?

Za kostelem je žlutá budova fary. Najděte ve štítu letopočet psaný římskými číslicemi.

Kdo vyluští, z jakého je fara roku?

9.Opište poslední číslici.

Scházíme ulicí pojmenovanou po slavném šumavském spisovateli kolem kašny, která je zároveň památníkem obětem první světové války, až k řece.

Minuli jste jeden hřbitov, na tom se zase nachází památník obětem fašismu a transportu smrti z dubna 1945, který dojel do Nýrska. Ten druhý je pak židovský a najdete ho asi 1 km jižně od vás na kopci kdysi nazývaném *Lohe*.

Židovská obec v Nýrsku údajně hřbitov pro své blízké založila v 15. století. Pohřbeni jsou zde nejen Židé z Nýrska, ale i z okolních vesnic. Najdete zde i hrob Wilhelma Ecksteina, zakladatele optické továrny v Nýrsku.

Na hřbitově je dochováno kolem 350 náhrobních kamenů, přičemž mnoho desítek historických stél bylo použito jako krytina hřbitovní zdi po celém jejím obvodu. Po zániku židovské obce v Nýrsku v roce 1938 byl hřbitov devastován. Situace se změnila až po roce 1989, kdy jej převzala do správy Federace židovských obcí v Praze.

Podle starého židovského zvyku se na hroby nenosí květiny, ale kamínky, které se pokládají na náhrobky. Tento zvyk připomíná pohřby ve starověkém Izraeli, kdy byly hroby pokrývány velkými kameny, aby snad nebožtíka nevyhrabala hladová divá zvěř. Když tady někam položíte pár kamínků i vy, nikdo ze zesnulých se určitě zlobit nebude.

Klostermannova ulice, na které můžete najít dlažební kostky s mosazným povrchem, tzv. Kameny zmizelých, vsazované do chodníku před domy, kde přebývaly oběti holocaustu, nás přivede zpátky k řece do ulice Praporčíka Veitla. To byl také účastník západního odboje za druhé světové války, stejně jako kapitán, který má ulici na druhé straně řeky, po které jste dnes také šli. Vzpomene si někdo na jméno vojáka?

Byli bychom hodně překvapeni. I nám to dalo zabrat!

Ne, Jan Nepomucký ani Racek z Janovic to nejsou, Martínku! :)

Napravo vidíme dřevěnou sochu medvěda. Se dřevem byly obyvatelé Královského hvozdu propojeni v minulosti nejvíce. Bylo nejenom jedním z hlavních zdrojů obživy, ale do dřevěné kolébky se rodili a na dřevěném umrlčím prkně (šumavské raritě, kterou do Čech přinesli Bavoři) i ze života odcházeli.

Myslíte si, že na Šumavě žijí medvědi? Kdysi tomu tak bylo, momentálně nikoli. Ale na vlka nebo rysa byste zde narazit mohli. Samozřejmě bez obav. Nejste přece Červené karkulky a tihle dravci se vás bojí více než vy jich.

Jdeme podél řeky směrem k centru. (Úhlavu máme po levé ruce.)

A opět míjíme jeden most za druhým, dokud se za pár minut nevrátíme na start našeho výletu.

Kolik mostů jste dnes viděli? Počítali jste je? Vyšlo vám číslo menší, nebo větší než deset? Dejte nám vědět! :)

Máme hotovo, tajenka je vyluštěna. Kouká z ní na vás divné slovo, ale nic se nebojte, máte to správně.

Jde o obyvatele Královského hvozdu, kteří v roce 1314 dostali od královny Elišky Přemyslovny, manželky Jana Lucemburského, první výsady, které z nich učinily svobodné poddané s právem vlastní samosprávy. Tito šumavští osadníci převážně německé národnosti se hojně věnovali těžbě dřeva a pastevectví. Byli svobodní, podřízení jen českému králi, který jim udělil četné výsady (právo lovu, mýcení stromů, vaření piva aj.), aby podpořil osídlení těchto odlehlých končin.

Výlet nám utekl doslova jako voda, takže nám nezbývá než se s vámi pomalu, ale jistě rozloučit. Vše je hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce. A my děkujeme za pomoc s výletem spolku NÝRSKO ŽIJE a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

Pár slov o spolku *Nýrsko ŽIJE*

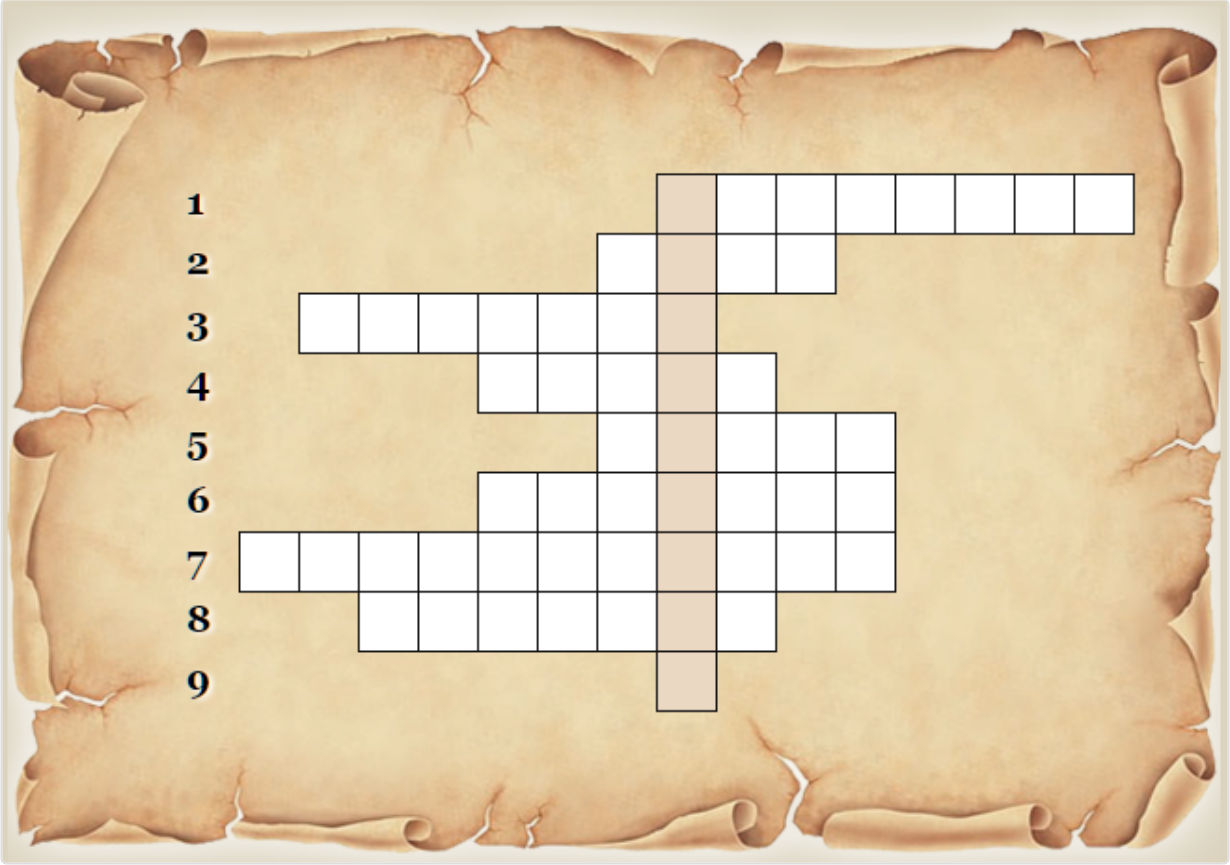
Hlavním posláním spolku je vytvářet prostor, kde se lidé mohou setkávat, sdílet zážitky a zapojovat se do společného dění. Cílem je nejen rozšiřovat kulturní nabídku v Nýrsku, ale také podporovat komunitního ducha a přinášet smysluplné projekty, které mají dlouhodobý přínos pro město i jeho obyvatele.

Spolek *Nýrsko ŽIJE* společně dělá Nýrsko živějším místem.

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, www.hrady.cz, www.sumavanet.cz, www.mestonyrsko.c/, F. A. Heber, České hrady, zámky a tvrze I, Ladislav Stehlík, Země zamyšlená III

Otázky k tajence

1. **Opište první slovo nad vstupem do budovy.**
2. **Jak se nazývá dravec?**
3. **Opište druhové jméno lípy.**
4. **Jak se jmenuje firma?**
5. **Jaká plodina se nachází pod číslicí 11?**
6. **Jaká barva je na pozadí znaku?**
7. **Jak se jmenovala princezna?**
8. **Kolik hvězdiček je na vlajce?**
9.

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 09.11.2026 20:41